

cve

Center mot
våldsbejakande
extremism

Våldsbejakande extremism i Sverige 2023/2024

En sammanfattning

Center mot våldsbejakande extremism

Samlad kunskap. Samordnade insatser.

CVE ska stärka det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism i Sverige, och ytterst förebygga ideologiskt motiverad brottslighet och terrorism. CVE är ett självständigt nationellt center inom Brå.

A blue high-speed train is stopped at a station platform at night. The train's doors are open, and the platform is illuminated by overhead lights. A white text box is overlaid on the image, containing a quote in Swedish. The quote is: "Våldsbejakande extremism är ett samlingsbegrepp för rörelser, ideologier och miljöer som inte accepterar en demokratisk samhällsordning eller grundlagsskyddade fri-och rättigheter." The text is in a black serif font and is enclosed in a white box with a thin orange border on the left side. The background shows the train's exterior and the platform's tactile paving.

”Våldsbejakande extremism är ett samlingsbegrepp för rörelser, ideologier och miljöer som inte accepterar en demokratisk samhällsordning eller grundlagsskyddade fri-och rättigheter.”

Inledning

Den här texten sammanfattar Center mot våldsbejakande extremisms (CVE) kunskapsöversikt Våldsbejakande extremism i Sverige 2023/2024, som grundar sig i CVE:s behovsanpassade stöd till centrets målgrupper under perioden maj 2023 till april 2024. Det behovsanpassade stödet har under denna period fokuserat på begreppsbeskrivningar, utveckling och trender inom svenska våldsbejakande extremistmiljöer, ensamagerande gärningspersoner, våldsbejakande extremism och skolattacker, vägar in och ut ur våldsbejakande extremism, samt juridiska aspekter på våldsbejakande extremism.

Våldsbejakande extremism och terrorism

Våldsbejakande extremism är ett samlingsbegrepp för rörelser, ideologier och miljöer som inte accepterar en demokratisk samhällsordning eller grundlagsskyddade fri- och rättigheter. Våldsbejakande extremister ser våld som en legitim metod för att uppnå ideologiska och politiska målsättningar, samt ägnar sig åt, uppmuntrar eller på annat sätt främjar detta för att påverka och förändra samhället.

Begreppet våldsbejakande extremism används ibland synonymt med terrorism. Begreppen beskriver dock två olika saker: terrorism är en metod (taktik), medan extremism är ett sammanhängande trossystem. Flera våldsbejakande extremistiska aktörer vänder sig även emot terrorism som påverkansmetod. De som använder sig av terrorism som metod är inte nödvändigtvis våldsbejakande extremister, de kan exempelvis vara statliga aktörer.

Våldsbejakande extremistmiljöer i Sverige

I Sverige brukar våldsbejakande extremism delas in i olika miljöer, så kallade våldsbejakande extremistmiljöer. Säkerhetspolisen har under de senaste åren följt tre våldsbejakande extremistmiljöer: den våldsbejakande islamistiska miljön, den våldsbejakande högerextrema miljön och den våldsbejakande vänsterextrema miljön.

Den våldsbejakande islamistiska miljön

Den våldsbejakande islamistiska miljön består av grupper som motsätter sig demokrati och strävar efter att upprätta en islamistisk stat baserad på strikta och bokstavliga tolkningar av islam. Majoriteten av den svenska miljön är, och ser sig själva som, en del av en global salafi-jihadistisk rörelse, vilket är en mindre inriktning inom den salafistiska rörelsen. Aktörerna hämtar sin religiösa legitimitet från salafistisk tolkningstradition inom sunni-islam, både för religiösa och världsliga frågor. Det är viktigt att betona att all form av salafistiskt tänkande inte per definition kan klassas som våldsbejakande extremism.

Hotbilden från våldsbejakande islamistisk extremism har successivt förändrats. Sverige har gått från att vara ett legitimt till ett prioriterat mål för våldsbejakande islamistiska extremister. Den utvecklingen kan bland annat kopplas till upplevda kränkningar mot muslimer och islam. Bland annat har koranbränningarna och desinformationskampanjen rörande svensk socialtjänst som påstås ha kidnappat muslimska barn fått stor internationell uppmärksamhet.

Den våldsbejakande högerextrema miljön

Den våldsbejakande högerextrema miljön innefattar ett brett spektrum av aktörer som vill ersätta det demokratiska styret med ett etniskt och kulturellt homogent samhälle under ett diktatoriskt ledarskap. På ett övergripande plan förenas miljön i ett förakt för det öppna och demokratiska samhället. Brott och våld riktade mot ”fiender mot folket” betraktas som legitimt. Miljön består av aktörer med olika ideologiska utgångspunkter, inklusive antistatliga, auktoritära, radikalnationalistiska, rasistiska, främlingsfientliga och antisemitiska åsikter, såsom nationalsocialism och etnonationalism. Ett relativt nytt fenomen inom den våldsbejakande högerextrema miljön är den så kallade aktivklubb-miljön. Denna miljö kan förstås som ett internationellt nätverk av högerextrema klubbar med fokus på träning och kampsport. Aktivklubb-miljön har attraherat aktivister från andra grupper och unga män som tidigare har saknat politiskt engagemang.

Den våldsbejakande vänsterextrema miljön

Den våldsbejakande vänsterextrema miljön innefattar frihetliga vänsteraktörer som ser utomparlamentariska metoder, inklusive våld och brott, som legitima medel för att påverka samhället. Hotet från den här miljön handlar i mindre utsträckning om grova våldsbrott med stort skadeutfall. Brott riktas mot dem som anses förespråka och upprätthålla ojämlika förhållanden i samhället samt aktörer som möjliggör dessa att komma till tals i den allmänna debatten. Aktiviteterna handlar främst om våldsamma upplopp, trakasserier, otillåten påverkan och olaga hot mot politiska meningsmotståndare, politiker och företagsledare. Det är även vanligt att planeringen utgått från tydliga kampanjer, både virtuella och fysiska sådana. Dessa kampanjer och aktioner korsar ofta grupp- och nätverksgränser och innebär att vem som helst som sympatiserar med den grundläggande plattformen får genomföra aktiviteter i aktionens eller kampanjens namn.

Ensamagerande gärningspersoner

Sedan 2010-talet har våld från ensamagerande gärningspersoner motiverade av våldsbejakande högerextremism och islamistisk extremism ökat i Västeuropa. I dag bedöms ensamagerande gärningspersoner, motiverade av våldsbejakande islamistisk extremism och högerextremism, vara det största attentatshotet mot Sverige.

Trots begreppet ”ensamagerande” är dessa gärningspersoner sällan socialt isolerade. De identifierar sig ofta med bredare politiska och extremistiska rörelser och har ofta olika sociala band till andra extremister. Dessa sociala band kan både stödja och påverka en individ att ta till handling.

Våldsbejakande extremism och skolattacker

Skolattacker och våldsbejakande extremism kan, i vissa fall, uppvisa likheter i planering, motivation och utförande. Gärningspersonerna kan vara inspirerade av våldsbejakande ideologier. Det kan ta sig i uttryck genom synliga symboler (exempelvis hakkors) och i skrivet material. Även om skolattacker inte behöver vara ideologiskt motiverade, finns det inte sällan en stark samhällskritik. Det kan handla om att ungas utsatthet accepteras eller att samhället är på väg åt fel håll. Precis som med ensamagerande gärningspersoner motiveras dåden inte sällan av både personliga och samhällspolitiska orsaker. Våld används för att sända symboliska budskap. När det kommer till skolattacker är våldet ofta riktat mot skolan som institution. Det har också förekommit skolattacker där dåden sänts live på digitala plattformar, precis som flera terrordåd av ensamagerande individer.

Vägar in och ut ur våldsbejakande extremism

Ingen enskild faktor kan förklara en utveckling mot radikalisering och våldsbejakande extremism. Radikalisering är en process där ett flertal omständigheter kopplas samman och förstärker varandra. En individs livssituation präglas inte bara av de egna förutsättningarna (individuella risk-och skyddsfaktorer), utan också av det sociala sammanhanget (som familj, vänner, skola och samhället i stort).

Forskningen lyfter fram ett antal riskfaktorer: ålder och kön; erfarenheter av våld, övergrepp och kriminalitet; psykisk ohälsa och psykiatriska diagnoser; arbetslöshet och att inte klara av skolan eller högre utbildning; upplevd eller faktisk social och politisk marginalisering och exkludering; kris och trauma; destruktiva familjerelationer; vänner och bekanta som är aktiva i våldsbejakande miljöer; och avsaknaden av sociala relationer.

Forskningen lyfter också fram ett antal skyddsfaktorer: framgång i skola eller arbete; kognitiv förmåga till kritiskt tänkande; positiv självkänsla och empatisk förmåga; trygga familjerelationer; nära och stabila relationer utanför familjen; förebilder i närområdet och i skolan.

Juridiska aspekter på våldsbejakande extremism

En viktig aspekt av det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism och terrorism är de ramar som juridiken sätter. Rättsutvecklingen på området det senaste året har i mångt och mycket handlat om det förhöjda säkerhetsläget. Ett omfattande utredningsarbete har resulterat i ett antal fällande domar kopplade till IS-kalifatets fall.

Nytt regeringsuppdrag till CVE

Regeringen har under 2024 gett Brå i uppdrag att inrätta en stödfunktion placerad på CVE. Stödfunktionen ska förhindra utbetalningar av offentliga medel till organisationer eller verksamheter med kopplingar till våldsbejakande extremism eller antidemokratiska miljöer.

Stödfunktionen ska vara tillgänglig för alla myndigheter och beslutsorgan som fördelar offentliga medel enligt sina myndighetsuppdrag, eller som granskar offentligt finansierad verksamhet. Om ett beslutsorgan har anledning att anta att en organisation som ansöker om eller redan tar del av offentliga medel har kopplingar till våldsbejakande extremism eller antidemokratiska miljöer, ska beslutsorganet kunna vända sig till stödfunktionen vid CVE för att få hjälp med kunskap och utredning av ärendet. Stödfunktionen på CVE kommer att kunna bistå beslutsorganet med en fördjupad granskning av den berörda verksamheten samt ett skriftligt yttrande. Uppdraget bygger på utredningen Rätt mottagare – demokrativillkor och integritet (SOU 2021:66).

Denna text är en sammanfattning av
CVE:s kunskapsöversikt. Skanna
QR-koden för att komma till den.

cve

---

cve.se | info@cve.se

Tel växel: +46 8 527 58 400

Box 1386, 111 93 Stockholm